A házasság fokozott alaptörvényi védelmének igénye

Dr. Habány Levente, Dr. Habány Leventéné Dr. Oroszi Zsuzsanna
Budapest

„[A] házasság nem merőben jogi, s nem merőben ethikai intézmény, hanem a legbensőbb emberi együttélésnek, életszövetségnek a társadalomban létrejött, definiálhatatlan elemekből álló létalakja."[1]

A teremtett világ bipolaritásának szakrális megalapozottságát és ennek következményeit a konzervativizmussal és a zsidó-keresztény hagyomány iránti részrehajlással aligha vádolható vallástörténeti kutatások az elmúlt két évszázad során mélységében feltárták és bizonyították. „Az archaikus család több volt puszta természeti társulásnál: vallási megalapozottságú intézmény volt. A nagy keleti világnézetek számára ugyanúgy, mint az antikvitás embere idejében a ritualizálás keretei közt a házasság misztérium jellege domborodott ki, melyen keresztül – és itt hangsúlyozottan a férfi és nő egyesülésének tényszerűségéből következően és élményén keresztül – a férfiúi és női kozmikus megfeleléseknek (az Égnek és a Földnek) tudatos átélése vált bárki számára elérhetővé, ezáltal a transzcendens élmény alanyává[2].

A kereszténység alaptanítása, hogy a házasság szentség és transzcendentális megalapozottságú. „A kereszténység a házasságot «kis Egyháznak» tekinti, amelyben a Szentlélek alászállása (epiklézis) egyesíti a férfit és nőt «egy testté». A házasság ezáltal spirituális gyakorlat, nem egyszerűen két ember megegyezése, hanem Isten akaratának kifejeződése"[3].

Európában a házasság intézményének szabályozása kánonjogi gyökerű[4]. A Katolikus Egyház Törvénykönyve 1055. kánon meghatározása szerint „a házasság az a szövetség, amelyben a férfi és a nő az egész élet olyan közösségét hozza létre egymással, amely természeténél fogva a házasfelek javára, gyermekek nemzésére és nevelésére irányul"[5].

A szekularizáció következtében az állam által alkotott intézményi fogalommeghatározás csak azokat az elemeket tartalmazza, amelyekhez a társadalom egésze szempontjából az államnak valamilyen érdeke fűződik, és abban a vonatkozásban értéket tulajdonít neki. Ezzel

[1] Dr. Buday Jenő (1902): A házasság társadalmi védelme, 3.oldal. *Politzer Zsigmond kiadása,* Budapest.

[2] Julius Evola (2000): A szexus metafizikája, 247. oldal. *UR kiadó*, Budapest.

[3] Marriage, divorce and remarriage in the orthodox church, by Bishop Athenagoras (Peckstadt) of Sinope. International Congress Catholic University of Leuven (18-20 April 2005)

[4] Erdő Péter (1991): Egyházjog, 398.oldal. *Szent István Társulat*, Budapest.

[5] CIC 1055. kánon. Egyházi Törvénykönyv, 175.oldal (ford. Erdő Péter) (1984): *Szent István Kiadó*, Budapest.

történelmileg hozzá is járult a házasságfogalom kiüresítéséhez[6]. Az Alaptörvény L. cikkének hatályos szövege: „Magyarország védi a házasság intézményét mint egy férfi és egy nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget" – semmi többlet tartalmat nem mutat a Ptk. élettársi kapcsolat fogalmához képest[7]. Azáltal, hogy az Alaptörvény intézményvédelemben részesíti, a házasság privilegizált helyzetben van, ami azt jelenti, hogy „a törvényhozónak kötelessége olyan jogi környezet létrehozása, amely polgárait arra ösztönzi, hogy a lehetséges együttélési formák közül a házasságot válasszák"[8]. Hogyan tudja az állam ezt a kötelezettségét teljesíteni, ha a konkuráló együttélési formák kötetlensége jóval vonzóbb a ma emberének, aki irtózik a kötöttségektől? Ahogy a zsinati enciklika is megállapítja: „[az emberek] a keresztény erkölcs aszketikus jellegét elviselhetetlen kihívásnak látják az egyén boldogsága szempontjából"[9]. A de facto élettársi kapcsolatok számbeli növekedésének éppen az az oka, hogy „a de facto élettársak a házastársakhoz hasonlóan, rendszerint gyermekeikkel együtt családot alkotva élnek, ugyanakkor mindezt a házassághoz képest kisebb kötöttségek között kívánják megélni"[10].

A házasság szakralitásának elvételével a modern ember számára e közösség legitimitásának alapja az érzelem lett, létrejöttének okát a „szerelem erejében" vélte megtalálni újra[11]. Ugyanakkor a jog az érzelmek különböző fajtáit és azok intenzitását nem tudja jogi tényként értékelni. Általános emberi tapasztalatunk, hogy az érzelmek dinamikusak, változóak, de ez a változás nem feltétlenül jelent romlást; gazdagodást is hozhat, hiszen az érzelmek formálhatóak is. Más együttélési formákkal szemben a házasság adja azt a keretet, amelyen belül az érzelmek gazdagodása és fejlődése is megvalósulhat, mert a de facto együttélésekkel ellentétben a tartósság, stabilitás és szolidaritás[12] iránti társadalmi igény a házasság intézménye által biztosított.

A házasság intézményére a jog kétféleképpen tekint. Az elterjedtebb felfogás a szerződéselmélet, amely a házasságot kötelmi viszonyként értelmezi[13]. A kötelmi viszonyt történetileg a

[6] „[…] alapvető feszültséget okozhat, ha a házasság fogalmának jelentése az állam által alkotott jogban lényegesen eltér attól a jelentéstartalomtól, amelyet a házasság intézménye hagyományosan hordoz, és amely a hatályos egyházjogban is kifejezésre jut. […] komolyan veszélyeztetik a házastársi kapcsolat és a család társadalmi súlyát és értékét". Szuromi Szabolcs Anzelm: Az egyházi házasságra vonatkozó kánoni előírások történetének vázlata. Iustum Aequum Salutare, IV. 2008/3. 48. o.

[7] Ptk. 6:514. (1) Élettársi kapcsolat áll fenn két olyan, házasságkötés nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben (a továbbiakban: életközösség) együtt élő személy között, akik közül egyiknek sem áll fenn mással házassági életközössége, bejegyzett élettársi életközössége vagy élettársi kapcsolata, és akik nem állnak egymással egyenesági rokonságban vagy testvéri kapcsolatban.

[8] 154/2008 (XII.17.) AB határozat

[9] Az Ortodox Egyházak Nagy és Szent Zsinatának Enciklikája, 2016. V. fejezet 10. pont

[10] Kriston Edit (2022): Szerződési szabadság a családi vagyonjog klasszikus szerződéseiben, 46.oldal. *Bíbor Kiadó*, Miskolc.

[11] Frivaldszky végletekig szubjektivizált és relativizált tartalmú fogalmakként írja le a szerelem és szeretet szavakat. (Frivaldszky (2020): A házasság és a család jogfilozófiája, *Európai Családtudományi Szemle*, III. évf. 2020./2, 123. o.)

[12] Schanda (2008): A házasság intézményének védelme a magyar alkotmányjogban. *Iustum Aequum Salutare* IV. 2008/3. 71. old.

[13] Különösen kidomborítja Frivaldszky (2020): A házasság és a család jogfilozófiája, *Európai Családtudományi Szemle*, III. évf. 2020./2, 123. o.

germán jogi felfogás hangsúlyozta leginkább[14]. A másik megközelítésben a házasság együttműködés alapú.

A szerződés-elmélet szembenálló feleknek tekinti a házastársakat. Házasságképe azt sugallja, hogy a felek azért tesznek a házasságért, hogy cserébe kompenzációt kapjanak. Ha úgy tekintünk a házasságra, mint egy magánjogi szerződésre, amit a másikra való tekintet nélkül ott lehet hagyni (pl. érdekmúlás), akkor messze kerülünk attól, hogy felelős felek alkossanak stabil családokat, akik úgy tekintenek egymással való kapcsolatukra, mint egy hosszú távra vállalt állapotra, amiben mindenki érdekelt, és egyéni érdekén túl áldozatot is tud hozni a családért[15]. Kötelmi jogi szemléletben, ha mindenképpen létező formát akarnánk felismerni benne, a házasság inkább személyegyesítő társasági formának tűnik, leginkább a polgári jogi társaság fogalma fedi le „Polgári jogi társasági szerződéssel a felek (a továbbiakban: tagok) arra vállalnak kötelezettséget, hogy közös céljuk elérése érdekében együttműködnek, a közös cél megvalósításához szükséges vagyoni hozzájárulást teljesítenek, és tevékenységük kockázatát közösen viselik[16].” A szerződés-alapú polgári házasságokkal természeténél fogva az a baj, hogy felbonthatatlanságról, új minőségről nem beszélhetünk. A két fél különálló marad egy szerződésen belül, a jog mindig így tekint rájuk, s ez gyökeresen ellenkezik a házasság, mint szentség és két ember egységének felfogásával.

Ezzel szemben az együttműködési elmélet számára a házasság olyan intézmény, ami a megszabott törvényi kereteken belül elsősorban a felek személyes kapcsolatán alapul, méltányosság és szolidaritás jellemzi, a felek a jogviszony egyazon oldalán állnak, és csak a személyes jogviszonyok mellett kapcsolódnak hozzá vagyoni jogkövetkezmények[17].

Ezekből a megközelítésekből hiányzik a házasság szövetségi jellegének hangsúlyozása, annak az új minőségnek az elismerése, ami a két különnemű ember egységéből ezáltal létrejön. A házasság mint szövetség: lehetőség a szellemi, lelki, fizikális szinergiák kiépítésére és kiaknázására önmaguk, családjuk és a társadalom javára[18].

Mik azok az ismérvek és elvárások, amik miatt úgy tekintünk erre az évezredes intézményre, mint a létezést segítő és az egyént kiteljesítő életformára? A házasságról sok írás született szociológiai, jogi, teológiai, stb. megközelítésben. A társadalmat alkotó egyének tapasztalata sok esetben nem látja igazolva a házasságról és a családról alkotott ideálkép megvalósíthatóságát. A marxista szemléletnek könnyű dolga volt ezekre a negatív élményekre, tapasztalatokra alapítani gondolkodását, és kijelenteni, hogy a házasság a kizsákmányolás

[14] Szuromi Szabolcs Anzelm (2008): Az egyházi házasságra vonatkozó kánoni előírások történetének vázlata. *Iustum Aequum Salutare*, IV. 2008/3. 42. o.

[15] „A házasság és a család mai válsága a szabadság és felelősség válságának, az énközpontú önmegvalósításba való belesüllyedésnek, az egyén önteltségével, önelégültségével és autonómiával való azonosulásnak, valamint a férfi és nő közötti egyesülés szentségi jellege elvesztésének következménye. Mindezt az okozza, hogy feledésbe ment a szeretet áldozatos moralitása. Az Ortodox Egyházak Nagy és Szent Zsinatának Enciklikája, (2016): III. fejezet 7. pont

[16] Ptk. 6:498.§

[17] Molnár Sarolta Judit (2022): A házasság intézményének perspektívái (Doktori értekezés), 68.oldal. *Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar – Pázmány Press*, Budapest. DOI: 10.15774/PPKE.JAK.2018.007.

[18] „Az “egy test” szavak alatt az Úr örök egzisztenciális egyesülést értett, nem csupán érzelmi, hanem testi, lelki és szellemi, tehát az élet minden vetületét átfogó eggyé válást.” X. János Antiokhia és az egész Kelet pátriárkájának 2019. november 8-i enciklikája (ford. Habány Levente)

terepe, alapsejtje[19]. Ezzel szemben a természetjog értékközpontú szemlélete nem romboló, megsemmisítő szándékkal, hanem támogató, létét, értékét elismerő megközelítéssel áll ki az intézmény mellett. A jog azonban önmagában – mivel elsődlegesen konfliktusmegoldó, érdekegyeztető szerepe van – nem is vállalkozhat arra, hogy a házasság megéléséhez, kiteljesítéséhez, gazdagításához az életviszonyok teljességét lefedő szabályrendszereket hozzon létre, és ezeket úgy működtesse, hogy a házasfelek boldognak, elégedettnek érezhessék magukat. „Két ember házassága is rendelkezik egy olyan érinthetetlen lényeggel, mely a jog számára láthatatlan és szabályozhatatlan.[20]" A jognak is számos, olykor egymással ütköző, különböző tudományos megalapozottságú megközelítést kell figyelembe vennie egy-egy jelenség értékelésénél.

A házasságról, és az általa hordozott értékekről alkotott kép teljesebbé tételéhez egy eddig magyar nyelven nem ismert, a legmodernebb társadalmi jelenségekre reagáló főpásztori levelet fordítottunk le[21]. Ezen a szövegen keresztül szeretnénk rámutatni a házasság látható, de jogilag nem mindig értékelt elemeire. A körlevél formailag a keresztény házasságokról szól, de felmutatott értékeit a nem hívő házasságban élők is gazdagodásukra használhatják. Ne feledjük azonban, hogy a házasságkötéssel nem automatikusan kapjuk meg a házasság jótékony, előnyös, erősítő, védelmi hatásait, hanem a házasfelek részéről hozzáadott, felvállalt felelősségek és törekvések révén van lehetőségünk ezeket kibontakoztatni. A meglévő érzelmi alap segít ebben a folyamatban.

A házasság megjeleníti a társadalom különböző szintjei számára a házasfelek – egy férfi és egy nő életre szóló – egybetartozását. Közösségükben két különálló személyiség dinamikus kölcsönhatásba lép, és ezáltal egységet képesek létrehozni. A házasfelek egymásra tekintettel, és az őket összekötő érzelmi alap segítségével önként vállalják az élet nehézségeit is, készek szeretetükkel, önfeláldozásukkal a másik szolgálatára is (ide tartozik segíteni egymást a szenvedélyek elleni küzdelemben). Kapcsolatuk folyamatos fenntartásának igénye kifejeződik a rendszeres, közös értékeket kereső kommunikációjukban, abban, hogy egymást támogatják a külvilággal való érintkezés során, és annak hatásainak feldolgozásában. Egymás iránti viszonyulásukat az odafigyelés, a másik meghallgatása, a párbeszéd jellemzi, megadva a másik fél számára a közlés örömét. A házastársi kommunikációban megadható és megtapasztalható a szükséges érzelmi, lelki támogatás. Fontos, hogy mindenről közösen döntsenek, és a közös döntések mentén, azoknak engedelmeskedve képviseljék önmagukat és a házasságukat. Közös döntéseik számukra egységes szabályrendszert hoznak létre, segítve helyes és szeretetteli működésüket. Rájuk jellemző szabályrendszerüket egymás közötti viszonyukban és a külvilág felé is érvényesítik, ezzel védelmet nyújtva egységüknek. E normáknak való engedelmesség megmutatja egymás iránti tiszteletüket, szeretetüket, megbecsülésüket, és segíti őket a konfliktusok feloldásában és problémák kezelésében. Kölcsönös engedelmességük révén mindketten betöltik szerepüket és hivatásukat a családban. Ez megköveteli bizonyos erények kimunkálását: hűség (nem csak a testiségre kiterjedően, hanem a közös értékekre, közös

[19] Frivaldszky János (2008): A házasság és a család: elnyomó hatalmi viszonyok, avagy a jog relacionális jellegének prototípusai? In: *Iustum Aequum Salutare*, 2008/3. 7-29.

[20] Schanda: A házasság intézményének védelme (2008). In: *Iustum Aequum Salutare ,* 2008/3. 65-73.

[21] X. János pátriárka A család az élet öröme című (Family – The Joy of Life) enciklikájának (2019) teljes szövege a *https://tiszteloszo.webnode.hu/csaladvedelem/* honlapon érhető el.

döntésekre vonatkozóan is), türelem, kedvesség, alázat, megbocsátás, bocsánatkérés képessége, áldozathozatal, bizalom, őszinteség, egyenesség.

A házasság egyik legfőbb célja a családalapítás és gyermekvállalás. A gyermeknevelés és az utódokról való gondoskodás segíti a házaspár lelki növekedését, és együttműködésre készteti őket. Ezáltal megélhetővé válik az apai és anyai szerepek betöltése iránti vágy. A gyermek érzelmi, lelki, szellemi, testi (ideértve: szexuális) neveléséhez kapcsolódó feladatok ösztönzik a közös felelősségvállalást, közös döntéshozatalt, a gyermekek és saját maguk feletti kontrollt, illetve felügyeletet. A családban megvalósulhat az ésszerű és mások igényeit figyelembe vevő, takarékos, a méltó élethez szükséges és hasznos javakra koncentráló gazdálkodás. A gyermekek nevelése révén a szülőben tudatosulnak az értékei, az azokhoz való viszonya és az érvényesítésükre vonatkozó késztetése. A család életben tartja azt a vágyunkat, hogy nyitottak és kíváncsiak legyünk egymásra és másokra.

Természetjogi megközelítésben a házasság természetes és egyetemes intézmény, amely megelőzi a pozitív jogot. Nem a jogi valóság terméke, törvény nélkül is létező.[22] Férfi és nő teljes egyesülése az alapja a család fogalmának, s ennek „intézményesülése a társadalommá válás első lépcsője”[23]. A jog a házasság fogalmát, alanyait, a családi jogviszony jellegzetességet, tartalmi elemeit, az abban megélt konfliktusokat társadalmi célhoz kötötten[24] értelmezi, gondolkodik róluk, szabályozza. A házasságra vonatkozó szabályokat a családjogon belül találjuk. A családra, házasságra mint speciális viszonyokra vonatkozó rendelkezések vannak az Alaptörvényben (pl.: itt található a házasság intézményének magfogalma), a Ptk. Negyedik Könyvében, a családok védelméről szóló törvényben, az anyakönyvi eljárásról szóló törvényben, a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló törvényben. De találhatunk a családot védő, és a család diszfunkcionális működésével kapcsolatos igazgatási szabályokat a Polgári Perrendtartásban (a Különleges eljárások között), a büntetőjogban, munka-, szociális-, társadalombiztosítási jogban, közigazgatási és nemzetközi jogban. A Ptk. Családjogi Könyvének elején megtaláljuk az általános magánjogi elvektől eltérő, vagy azt kiegészítő, csak a családjogra jellemző alapelveket, amelyekben hangsúlyt kap a törvényi védelem a (4:1.§) (1)-ben. „A törvény védi a házasságot és a családot.” Ezen túl rögzítésre kerül: a családi és egyéni érdek összhangjának elve a családjog tekintetében, a gyermek érdekének védelme, a házastársak egyenjogúságának elve, a méltányosság és gyengébb fél védelmének elve. A Ptk. Negyedik, Családjogi Könyvének szabályozási köre 3 nagy területre terjed ki: házasság, család/rokonság, gyámság tárgykörére. A házasság intézményével kapcsolatosan rendelkezik a törvény a házasságkötésről, a házasság érvénytelenségéről, a házasság megszüntetéséről, a házastársak személyi viszonyairól, a házastársi tartásról és a házassági vagyonjogról. „A házasság azért is összetett jogintézmény, mert az egyik legintimebb személyi viszonyok kérdéseit egyesíti vagyoni kérdésekkel, így kötelmi és dologi jogokkal, de szorosan kapcsolódik az örökléshez is.”[25] A családjogi jogviszonyok jellemzője, hogy az

[22] Molnár Sarolta Judit (2022): A házasság intézményének perspektívái (Doktori értekezés), 27.oldal *Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar – Pázmány Press*, Budapest. DOI: 10.15774/PPKE.JAK.2018.007.

[23] Ua. 27. oldal.

[24] Ua. 28.oldal.

[25] Molnár Sarolta Judit (2022): A házasság intézményének perspektívái (Doktori értekezés), 36.oldal *Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar – Pázmány Press*, Budapest. DOI:

erkölcsi normák, értékek szerepe hangsúlyos, az állami beavatkozás iránti igény mérsékelt, közvetlen állami kényszer nem mindig alkalmazható.[26]

A házastársak személyi viszonyai (IV. cím, III. fejezet) Általános rendelkezések előírják „közös céljaik érdekében" az együttműködési és támogatási kötelezettséget (ez jelent személyes és vagyoni jellegű kötelezettségeket), s a hűséget, amelyet a jog nem csak a szexuális kapcsolatra szűkít, hanem érti alatta az összetartozás megélését és a szolidaritás gyakorlását is. Az Általános rendelkezések biztosítják a házastársak számára a közös (a házasélet és a család ügyeiben) és önálló (személyüket érintő ügyekben) döntés jogát, a család érdekeire figyelemmel. Döntéseik során figyelembe kell venniük gyermekük és egymás érdekeit is. A lakóhely megválasztás joga illeti meg őket, de ezt egymással egyetértésben kötelesek gyakorolni. A házastársak névjoga az önazonossághoz való jog részjogosítványa[27]. A házastársi tartás szabályai a házassági életközösség megszűnése esetén válnak a megoldandó jogi döntések eszközeivé. A házassági vagyonjog a közös élet gazdasági alapját biztosítja, illetve válás esetén a vagyonmegosztásról rendelkezik.

Összefoglalóan elmondható, hogy a családjog a házastársak viszonyát két különálló személy olyan viszonyaként értelmezi, amelyben egyénként az életközösség megteremtése és fenntartása érdekében individuális alapjogaik önkéntes korlátozását valósítják meg.

A házasság célorientált közösség. Célja a közösség fenntartása és gyarapítása, tagjai jóllétének biztosítása. Ez az, ami állami szempontból igazolja védelmének igényét. Az állam az emberi közösségek együttélésében a kapcsolat tartós jellegét tudja értékelni, és a konkuráló tartós jellegű kapcsolatok[28] közül a házasságot azért emeli ki, mert a tapasztalatok szerint ez a legszilárdabb és legidőtállóbb, leginkább életre szóló. Mint ilyen, hosszú távon potenciálisan a legkevesebb állami beavatkozást igényli. A jó házasságban résztvevő felek azzal a tudásanyaggal vesznek részt a társadalomban, amely képessé teszi őket arra, hogy meg tudják élni a boldogságot. A célorientáltság megköveteli a tudatosságot. Ennek meg kell tudni mutatkozni a közös döntésekben, a vezetésben, a házasságot ért támadások elhárításában, egymás iránti felelősség tanúsításában, és a házasság gyümölcsei – a gyerekek – fejlődésének értő kísérésében. Az állam tehát a család kilenc funkciójának[29] legteljesebb kibontakozását a házasságra építve, annak keretei között látja biztosítottnak, ezért ezt az intézményt különös védelemben[30] részesíti. Fontos szempont még az is, hogy a házasság a legkézzelfoghatóbb külső jele a férfi és nő életszövetsége fennállásának, amely bizonyítás igénye nélkül az állam számára rendelkezésre áll.

10.15774/PPKE.JAK.2018.007.

[26] Hegedűs Andrea (2015): Polgári jog, Családjog, *R.I.M.Á.K. Bt.*, Szeged.

[27] 58/2001 (XII.7.) AB határozat

[28] 43/2012 (XII.20) AB határozat

[29] A funkcionális szociológiai megközelítés biológiai, gazdasági, érzelmi szükségletet kielégítő, társadalmi státuszt meghatározó, betegek ellátását és öregekről gondoskodást biztosító, kulturális igény felkeltésére irányuló, a családtagok életének irányítását és ellenőrzését ellátó, szocializációs-nevelési-személyiségformáló és támogató funkciókat különböztet meg.
Bodonyi-Busi-Hegedűs-Magyar-Vizely (2006). Idézi: Kriston Edit: Szerződési szabadság a családi vagyonjog klasszikus szerződéseiben. 57-58. old.

[30] 43/2012 (XII.20) AB határozat

Az Alaptörvény ugyan meghatározza a házasság fogalmát, de ezzel a védelmét ki is meríti. Ezért fontosnak látnánk a jelenleginél szélesebb körű alaptörvényi védelem megteremtését. A házasságot érő támadások figyelembevételével olyan állami intézkedésekre van szükség, amelyek alkalmasak arra, hogy a házasságokat generálisan és az egyes házasságokat speciálisan is képesek legyenek védelemben részesíteni. A házasságok a családdal együtt változatos és rendkívül erős támadások tárgyává váltak. Nem vitatható, hogy a görög-római, zsidó-keresztény hagyomány alapján szerveződő, európai családmodell minden korábbi történelmi időben tapasztalt megpróbáltatásokat meghaladó mértékű relativizáló, szétziláló erejű ideológiai támadásoknak van kitéve. A Családok Védelméről Szóló 2011. évi CCXI. törvény 7. § és 8. §-ai alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről szóló Alkotmánybírósági határozatban mind az indítványon, mind az indokolásban ezen ideológiák nyomot hagytak.

II. János Pál pápa több mint negyven évvel ezelőtt íródott *Familiaris consortio* kezdetű pápai buzdítása felismeri, hogy az ideológiai viták mellett – vagy éppen ezek terjesztése céljából – a támadások a mindennapi életbe szervesebben beágyazottan is jelentkeznek, és a család jó működése ellen ható kísértéseket állítanak. „Megnyerő, művészi módon, de tudatos irányítás alatt (manipuláltan) […] olyan ideológiák eszközei lehetnek, amelyek az embereket elválasztják egymástól, s hamis ítéleteket alakítanak ki bennük az életről és a családról, a vallásról és az erkölcsről, mivel nem tisztelik az ember igazi méltóságát és rendeltetését. E veszedelem nagyon közelről fenyeget, mert a mai életmód - különösen az iparilag fejlett országokban - igen gyakran ráveszi a családokat, hogy nevelői feladatukat elmulasszák, illetve könnyen kibúvót találjanak alóla (elsősorban a televízió és bizonyos népszerű olvasmányok által).”[31] Az elmúlt negyven évben az internet a televíziónál is erősebb ingereket és kísértéseket állított a családok elé.

A valamilyen szempontból veszélyeztetett vagy törékeny társadalmi csoportok az Alaptörvényben lefektetett módon különös védelmet is élveznek. Nemzetközi egyezmények alapján ilyenek a nők és a gyermekek, de Alaptörvényünk ide sorolja a fogyatékkal élőket és az időseket, valamint a családokat is. Hasonlóképpen indokolt lenne a házasságban élőket külön kiemelni, és ezzel megteremteni a házasság különös védelmének magasabb szintjét.

A legfontosabb feladat a házasságban élők, vagyis a hagyományos értelemben vett család alapközösségét formáló közösségek alapjogainak listázása és jogszabályba ültetése lenne, ahogy azt a *Familiaris Consortio* javasolja[32]. A későbbiekben alsóbb szintű jogszabályokban ezt követően meg kell határozni azokat az állami intézkedéseket, amelyek alkalmasak a házasságok létrejöttének és tartós fennmaradásának támogatására. A teljesség igénye nélkül az oktatásban (pl. házasságvédelmi képzések, házasságkötést megelőző életviteli tanácsadás), az egészségügyben (pl. házasok számára járulék-kedvezmény, közös TB ellátásokra jogosultság), az adózásban (pl. házastársi adókedvezmény), a munkajogban (házastársak évente bizonyos számú szabadságot garantáltan egyidőben tudjanak kivenni), és számos más területen is el lehetne ismerni és támogatni, ösztönözni a házastársak egymás iránti szolidaritását és azt az értéktöbbletet, amit közösségük a társadalom számára azáltal termel, hogy individuális ellátások igénybe vétele helyett vagy mellett, a házasok egymás támogatásával tehermentesítik

[31] Familiaris consortio (1981), Szent II. János Pál pápa apostoli buzdítása, 76. pont.

[32] Familiaris consortio (1981), Szent II. János Pál pápa apostoli buzdítása 46. pont. 79-80. oldal.

az állami ellátórendszereket. A jogpolitikai intézkedések körét természetesen tudományos kutatások eredményei alapján kell meghatározni.

Mindezek alkalmasak lehetnek arra, hogy a házasság jogi körülhatárolását közelítsék annak természetes tartalmához; elismerjék és jogokkal ruházzák fel a létrejött új egységet – megkülönböztetve két önálló individuum közösségétől – s így megszilárdítva az intézményt, vonzóbbá tegyék a társadalom számára.